

Vantaan Håkansbölen kartanon Pehtorin talon
viereisten koekuoppien arkeologinen valvonta

15.2.2017

Elina Terävä

Elina Terävä / Vantaan kaupunginmuseo

VANTAA
KAUPUNGINMUSEO
VANDA STADSMUSEUM
VANTAA CITY MUSEUM

Tiivistelmä

Vantaan kaupunginmuseo suoritti arkeologisen valvonnan liittyen Vantaan Kuntatekniikan keskuksen koetutkimuksiin Håkansbölen kartanon pehtorin talon ympäristössä. Håkansbölen kartanon alueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) suojelema kiinteä muinaisjäännös, Hakunila (Håkansböle) Gård kylänpaikka (mj. rek. tunnus 1000001662). Tämän takia maankajoaminen alueella on luvan varaista, ja paikalle pyydettiin Vantaan kaupunginmuseon arkeologi valvomaan koetutkimuksiin liittyviä kaivaustöitä.

Pehtorin talon sokkelin viereen, talon länsi- ja itäpuolelle tehtiin kaksi koekuoppaa kaivinkoneella rakennuksen sokkelin korkeuden ja maakerrosten tutkimista varten. Lisäksi hiukan etäämmälle talon länsipuolelle tehtiin 2 metrin syvyinen kuoppa, jonka tarkoitus oli selvittää maan rakennekerroksia ja niiden paksuuksia. Kuopat kaivettiin alueelle, jolla mitä ilmeisimmin on tehty voimakkaita maanmuokkaustöitä aiemmin. Pintaturpeen alta kaivettiin esiin paksuja täyttökerroksia, joissa oli melko modernia rakennusjätettä. Merkkejä vanhoista, kylätonttiin liittyvistä kulttuurikerroksista tai rakenteista ei havaittu.

1. Sisällysluettelo

Tiivistelmä	0
1. Sisällysluettelo	1
2. Arkisto- ja rekisteritiedot	2
3. Johdanto	4
4. Tutkimusalueen kuvaus	5
5. Historiallinen tausta ja tutkimushistoria.....	6
6. Tutkimukset	8
7. Kaivaushavainnot ja tulkinnat	9
8. Tulokset.....	13
Lähteet ja kirjallisuus	15

Liitteet:

Liite 1: Digikuvaluettelo

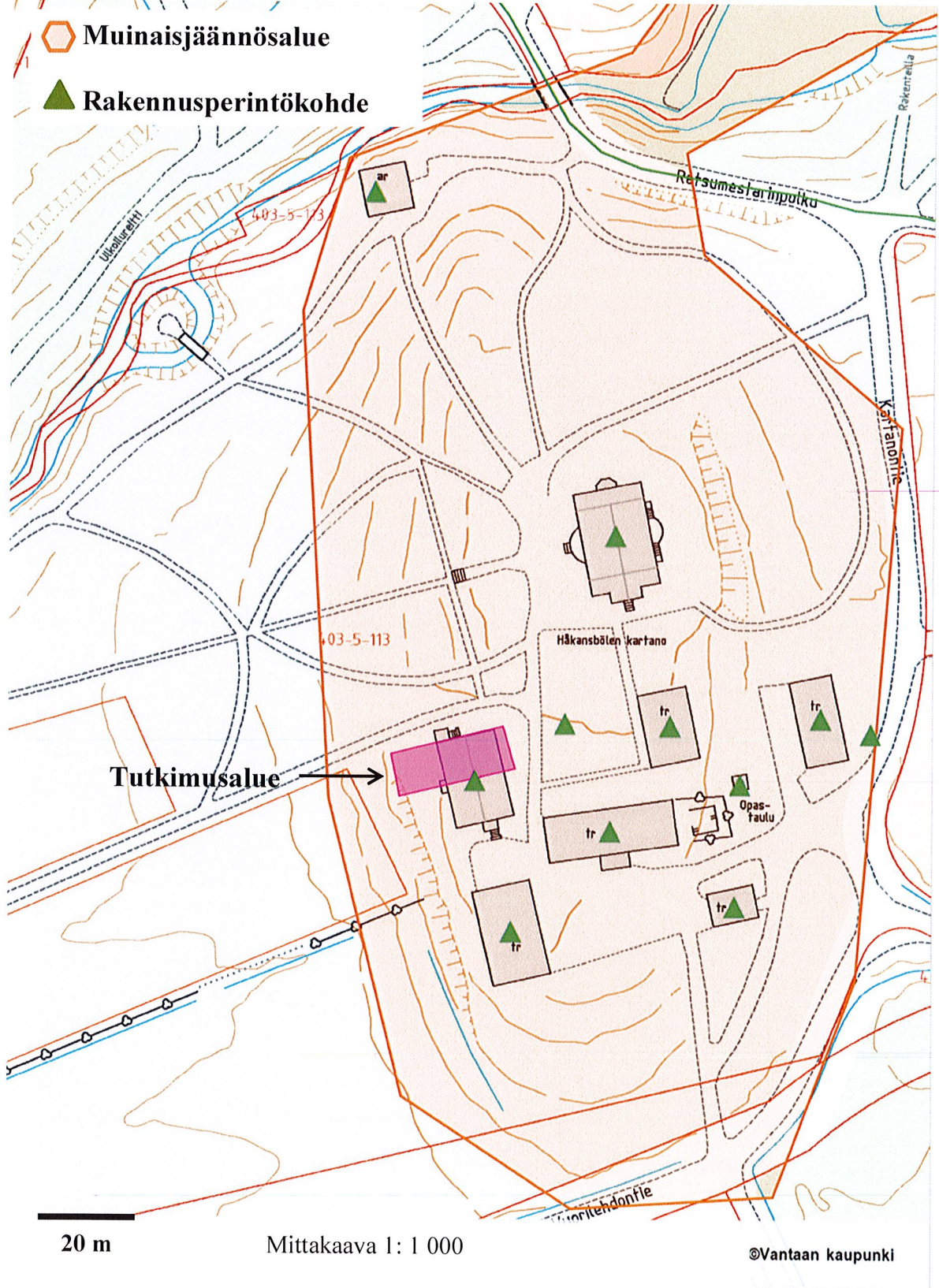
Liite 2: Kartta kuoppien sijainnista

2. Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi:	Vantaa Hakunila (Håkansböle) Gård kylänpaikka
Kaupunginosa:	Ojanko
Kunta:	Vantaa
Kohteen laji:	Kylänpaikat
Ajoitus:	Keskiaika, historiallinen aika
Muinaisjäännösrekisterin tunnus:	1000001662
Yhtenäiskoordinaatit:	Tutkimusalueen keskipiste (ETRS-TM35FIN) Pkoo= 6683465.08 ja lkoo= 395663.72
Tutkimuslupa:	Tutkimuslupaa ei haettu (poikkeuslupa sähköpostitse Museovirastolta)
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta
Tutkimuslaitos:	Vantaan kaupungin museo
Maanomistaja:	Vantaan kaupunki
Kaivauksenjohtaja:	FM Elina Terävä
Kenttätyöaika:	15.2.2017
Tutkitun alueen laajuus:	Noin 4 m ²
Rahoittaja:	Vantaan kaupunki
Kustannusarvio:	-
Digitaaliset kuvatallenteet:	VKM kuva-arkisto D1317:1-24
Tutkimushistoria:	Suhonen, V.-P. 2006: Vantaan keskiaikaisten kylätonttien inventointi vuonna 2005. Museoviraston arkisto. Hämäläinen, Heini/Museovirasto RHO 2007: Vantaa Hakunilan kartano – konekaivuun arkeologinen valvonta. Museoviraston arkisto.
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston arkisto
Kopiot (2 kpl):	Vantaan kaupungin museo, Vantaan kaupungin Kuntatekniikan keskus

Karttaote

- Muinaisjäännösalue
- Rakennusperintökohde

20 m

Mittakaava 1:1 000

©Vantaan kaupunki

3. Johdanto

Vantaan kaupunginmuseo suoritti arkeologisen valvonnan liittyen Vantaan Kuntatekniikan keskuksen koetutkimuksiin Håkansbölen kartanon pehtorin talon ympäristössä. Håkansbölen kartanon alueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) suojelema kiinteä muinaisjäänös, Hakunila (Håkansböle) Gård kylänpaikka (mj. rek. tunnus 1000001662). Tämän takia maankajoaminen alueella on luvan varaista ja paikalle pyydettiin Vantaan kaupunginmuseon arkeologi valvomaan kaivaustöitä. Koska aikataulu kuntatekniikan tutkimuksilla oli kiireinen ja kyseisellä tutkimusalueella vanhojen kulttuurikerrosten tai rakenteiden säilyneisyys vaikutti epätodennäköiseltä, saatiin lupa koekuoppien kaivamiseen poikkeuksellisesti ilman virallista hakemusta sähköpostitse Museoviraston aluevalvoja Teija Tiitiseltä. Koetutkimukset tuli kuitenkin valvoa ja raportoida Vantaan kaupunginmuseon arkeologin toimesta.

Koetutkimukset ja arkeologinen valvonta tehtiin 15.2.2017. Arkeologisen valvonnan suoritti Vantaan kaupunginmuseon arkeologi Andreas Koiviston viransijainen Elina Terävä.

Håkansbölen kartanon pehtorin talon sokkelin viereen, talon länsi- ja itäpuolelle kaivettiin kaivinkoneella kaksi koekuoppaa sokkelin korkeuden ja maakerrosten tutkimista varten. Lisäksi hiukan etäämmälle talon länsipuolelle tehtiin 2 metrin syvyinen kuoppa, jonka tarkoitus oli selvittää maan rakennekerroksia ja niiden paksuuksia.

Vantaalla tiistaina 21. helmikuuta 2017

Elina Terävä

4. Tutkimusalueen kuvaus

Arkeologinen valvonta suoritettiin Hakunila (Håkansböle) Gårdin historiallisella kylänpaikalla. V.-P. Suhosen vuoden 2005 inventoinnin (Suhonen 2006) mukaan kylän tonttimaata rajautuu Kormunniitynojan etelärannalla olevalle matalalle mäelle. Nykyään paikalla sijaitsevat Håkansbölen kartanon pää- ja sivurakennukset, jotka ovat pääosin peräisin 1800-luvulta ja 1900-luvun alusta. Kartanon puiston nykyasu perustuu Helsingin kaupunginpuutarhurin Svante Olssonin suunnitelmaan vuodelta 1906, mutta puistoa kartanon ympärille on ilmeisesti alettu rakentaa jo 1700-luvun loppupuolella ja muokkaustöitä on tehty pitkin 1800- ja 1900-lukua (Rapola 2007: 82–89). Tonttialueella on säilynyt kevyt- ja raskarakenteisten rakennusten välissä jonkin verran pihamaata, puistoa ja rinteitä rakentamattomina. Vaikka puiston ja kartanon rakentaminen ovat muuttaneet voimakkaasti vanhan kylämäen topografiaa, niin myöhemmin kartanon lähiympäristön maankäytössä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Näköetäisyydelle kartanosta 1900- ja 2000-luvun uudisrakentaminen kuitenkin ulottuu.

Elina Terävä/ Vantaan kaupunginmuseo

Kuva 1. Pehtorin talon itäpuolella kulkeva pihatie, taustalla Håkansbölen kartanon päärakennus. Kuva otettu pohjoiseen.

Keltainen Håkansbölen pehtorin talo sijaitsee kartanon päärakennuksesta lounaaseen ja rajaa kartanonmäen talouspihaa länteen päin. Talon itäpuolella kulkee pihatie ja

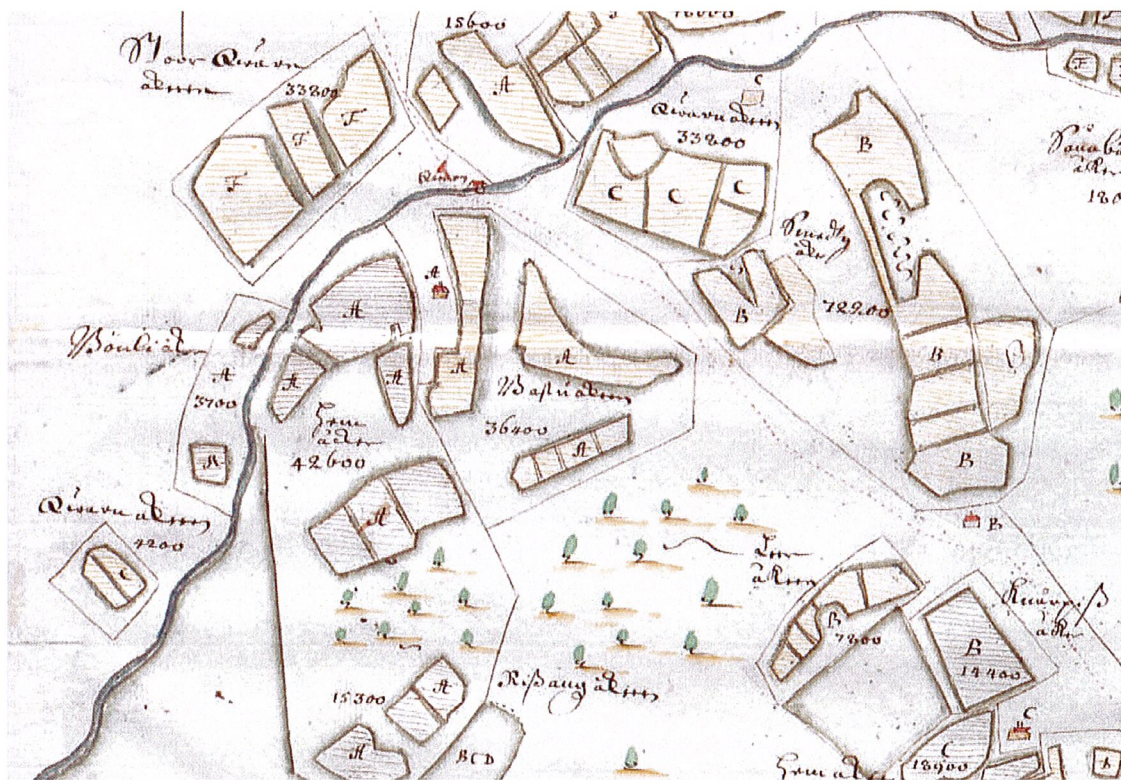
länsipuolella on keinotekoinen terassi, jonka reunalle on istutettu pensaita. Terrassin länsipuolella avautuu näkymä puisto- ja peltoalueelle. Koetutkimusten kuopat 1 ja 3 sijaitsivat aivan talon sokkelin vieressä rakennuksen itä- ja länsipuolella ja koekuoppa 2 terrassilla muutaman metrin etäisyydellä talon länsiseinästä.

Pehtorin talo (*Gula huset*) on aumakattoinen, yksikerroksinen rakennus, jossa on holvattu vanha kellari sekä ullakko. Rakennuksen päädyissä on sisäänkäyntikuistit ja länsisivulta on erillinen sisäänkäynti suoraan kellariin. Rakennuksen kerrosala on 234 m². Koetutkimuksen kohteena olleet talon perustukset ja sokkeli ovat harmaata luonnonkivimuurausta, myöhemmin tehtyjen lasikuistien sokkelit ovat muottiin valettua betonia. Paikoin sokkelipintoja on betonoitu, mutta länsipuolella ja osittain päädyissä on näkyvissä vanha luonnonkivisokkeli. Itäpuolen sokkeli sen sijaan on tummanharmaaksi maalattua betonia. (Schulman & Aho 2011: 14.)

Pehtorin talo on ilmeisesti rakennettu 1840-luvulla samoihin aikoihin kuin nykyistä edeltänyt päärakennus. Holvattu kellari tosin saattaa olla peräisin jo 1700-luvulta. 1800- ja 1900-luvuilla rakennusta on korjattu useaan otteeseen. (Schulman & Aho 2011.) Keväällä 2016 on todettu, että pehtorin taloon on tehtävä kiireellisiä korjaustöitä liittyen eteläkuistin ikkunanpuitteisiin ja itäisen julkisivun sokkelin vaurioihin (Riksman 2016).

5. Historiallinen tausta ja tutkimushistoria

Håkansböle ilmaantuu kirjallisiin lähteisiin vuonna 1540 Porvoon läänin maakirjassa (KA 2920: 135–136). Kylässä oli tuolloin neljä taloa (Suhonen 2016:30). 1600-luvun alkuun mennessä kaksi Håkansbölen silloisesta viidestä tilasta oli autioitunut. Botwed Hansson osti autioituneet tilat ja muodosti niistä ratsutilan. 1645 Botwedin poika Elias (Blylod) sai omistamalleen Håkansbölen kartanolle rälssivapauden. Saman vuosisadan lopulla isossa reduktiossa kartanosta tuli kuitenkin säteriratsutila. (Kuisma 1990: 202–203, 211, 344.) Suurin osa Håkansbölen kylän maista joutui Nils Erssonin haltuun 1697 (Kuisma 1990: 211; Nyberg 1956: 55–57). Nils Erssonin ajalta, vuodelta 1708, on säilynyt Samuel Brotheruksen kartta, jolle Gårdin tontti on merkitty.

Kuva 2. Håkansbölen Gårdin tonttima (A) on merkitty Samuel Broteruksen vuoden 1708 kartalle. Kartta: Kansallisarkisto.

Vuonna 1760 Håkansbölen osti Johan Sederholm, jonka hallussa kartano kukoisti 1700-luvun lopulle saakka (Nyberg 1956: 82- 95). 1800-luvun alkupuolella Håkansbölen kylässä sijaitsevaan Fagerlundin säteriratsutilaan liitettiin useampia tiloja ja muodostui nykyään Håkansbölen kartanona tunnettu kokonaisuus (Litzen & Vuori 1997: 57). Tuolloin kartanon omistajana oli yliluutnantti Pehr August Bergenstråle, joka vuonna 1838 myi kartanon kapteeni Anders Lorentz Munsterhjelmille (Nyberg 1956: 97–105). Munsterhjelmien aikana rakennettiin uusi päärakennus ja samalla luultavasti pehtorin talo. 1878 kartanon osti Konrad Viktor Ziliacus, joka jo 1884 myi Håkansbölen eversti Oscar Andelinille. Andelinin kuoleman jälkeen kartanon osti Arvid Sandmark puolisoineen ja heidän sukunsa hallussa kartano pysyi koko 1900-luvun, joskin kartanon maita sen ympärillä alettiin myydä yksityisyrityksille ja valtiolle (Nyberg 1956: 130, 135, 139–153). Sandmarkeilta Håkansböle siirtyi lopulta valtiolle vuonna 2005.

Håkansbölessä on ilmeisesti ollut pehtori (tilanhoitaja) ainakin jo 1700-luvun lopulla (Nyberg 1956: 89). Tarkempaa tietoa pehtorin talon asukkaista on 1800-luvun lopulta alkaen. Vuonna 1884 pehtoriksi tuli Alfred Malmgren vaimonsa Olga Malmgrenin kanssa. Alfred Malmgrenin jälkeen vuonna 1920 pehtorina toimi herra Nordling, jonka kuoltua talvisodassa 1940 häntä seurasi herra Gren. Tämä jäi eläkkeelle vuonna 1949 ja hänen seuraajansa oli herra Lindqvist, joka oli tilan viimeinen varsinainen pehtori ilmeisesti 1970-luvulle asti. Alfred Malmgren kuitenkin asui pehtorin talon pohjoispäätyyn varta vasten tehdyssä asunnossa perheineen eläkkeelle jäämisensä

jälkeenkin. Alfredin ja Olgan kuoleman jälkeen heidän tyttärensä Agda asui pohjoispään asunnossa kuolinvuoteensa 1988 saakka. Myös Agda Malmgren jatkoi omalta osaltaan vanhempiensa työtä ja hän toimi mm. tilan kirjanpitäjänä. Vuodesta 1984 vuoteen 2005 pehtorin talo oli vuokrattuna asuinkäytössä. (Schulman & Aho 2011: 10–11.)

Håkansböle oli mukana vuonna 2005 V.-P. Suhosen Vantaan keskiaikaisten kylätonttien inventoinnissa (2006, kohde 8). Suhonen on arvellut, että kartanon länsipuolella loivassa rinteessä olevalla terassilla olisi sopiva rakennuksen paikka (Suhonen 2006: 30). Vuonna 2007 Håkansbölen sepänpajan/ autotallin kaakkoispuolella suoritettiin arkeologinen konekaivuun valvonta liittyen parkkipaikan pohjustustöihin. Paikalta löytyi ilmeisesti 1900-luvun rakennuksen, mahdollisesti kanalan perustukset muttei mitään vanhempaan asutukseen liittyvää. (Hämäläinen 2007.) Sekä Suhonen että Hämäläinen ovat todenneet kohteesta, että kartanon alueella ei vanhempia, keskiaikaisia ilmiöitä ole maanpinnalle näkyvissä, ja mikäli vanhempia kulttuurikerroksia ja rakenteita on säilynyt, on ne mahdollista tavoittaa vain arkeologisilla koetutkimuksilla.

6. Tutkimukset

Arkeologisten tutkimusten osalta tarkoituksena oli selvittää, onko Håkansbölen kartanon pehtorin talon lähiympäristössä säilynyt vanhoja kylätonttiin liittyviä rakenteita tai kerroksia. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että arkeologi oli valvomassa pehtorin talon peruskorjaukseen liittyvien koetutkimusten kaivaustyötä ja dokumentoi havainnot valvonnan ohessa.

Pehtorin taloon liittyviä koetutkimuksia varten kaivettiin kolme koekuoppaa, joista kaksi kaivettiin rakennuksen sokkelin viereen ja yksi hiukan kauemmas talosta. Rakennuksen sokkelin viereen tehtyjen koekuoppien tarkoitus oli selvittää rakennuksen perustuksien korkeus sekä maakerroksia talon ympärillä. Syvemmän koekuopan funktio oli selvittää maakerroksia hiukan etäämmällä talosta. Lähtöoletuksena oli, että rakennuksen ympärillä on lähinnä melko moderneja täyttökerroksia, mutta tarkkaa tietoa tästä ei ollut ennen koekuoppien kaivamista.

Koekuoppien kaivamiseen meni noin puoli tuntia kuoppaa kohden, minkä lisäksi dokumentointi kentällä vei sekä koetutkimusten tekijöiltä että arkeologilta hetken aikaa. Työ saatiin suoritettua muutamassa tunnissa aamun aikana. Koekuoppien kaivaminen aloitettiin pehtorin talon länsipuolelta, jonne kaivettiin ensin koekuoppa 1 sokkelin viereen ja sen jälkeen rakennuksesta muutaman metrin etäisyydelle syvempi koekuoppa 2 maakerrosten selvittämistä varten. Viimeiseksi kaivettiin rakennuksen itäjulkisivun sokkelin viereinen koekuoppa 3. Kaikki kuopat kaivettiin kaivinkoneella, dokumentoitiin ja täytettiin saman tien. Maastotutkimusinsinööri Miika Kotovuo otti koekuopista maanäytteitä maaperäanalyysia varten ja dokumentoi kuopat kirjallisesti ja valokuvin kuntatekniikan tutkimuksia varten.

Kaivaustöiden aikana esiin tulleet maakerrokset dokumentoitiin myös arkeologin toimesta valokuvin ja sanallisesti kuvailemalla. Mittausdokumentointi kentällä tapahtui Vantaan kuntatekniikan keskuksen toimesta takymetrilla. Mittauksissa käytettiin Vantaan kaupungin käyttämiä ETRS-GK25-tasokoordinaatteja. Myös kartan (Liite 2) digitointi tehtiin Vantaan kuntatekniikan keskuksen toimesta. Tutkimusten aikana otetut digitaaliset kuvatallenteet talletettiin Vantaan kaupunginmuseon kuva-arkiston Kirsti-tietokantaan numeroilla D1317:1-24 (kuvaluettelo Liite 1). Löytöjä ei kaivauksilta talletettu.

7. Kaivaushavainnot ja tulkinnat

Koekuoppa 1:

***Kuva 3.** Koekuopan 1 kaivauspaikka ennen kaivamisen aloittamista, takana kellarin suuaukko. Kuva otettu eteläkaakkoon.*

Koordinaatit (ETRS-GK25):

X = 6684648.363, Y = 25506283.738, Z ylä = 23.93, Z ala = 22.88

Koekuoppa 1 kaivettiin pehtorin talon länsijulkisivun viereen, noin neljä metriä etelään rakennuksen pohjoiskuistin päädyistä ja noin viisi metriä pohjoiseen kellarin suuaukon seinästä. Kuopan halkaisijat olivat noin 1 m x 1 m ja syvyys reilu 1 m.

Kaivamisesta teki haastavaa se, että maa oli roudan takia kivikovaa noin 20 cm syvyydelle maan pinnasta ja kaivinkonekaivajan piti tehdä työtä varoen, ettei jäisen maan irrottaminen vahingoita rakennuksen sokkelia. Osittain maata sokkelin vierestä poistettiin lapiolla ja rautatangolla hakkaamalla. Routakerros irtosi isoina, kovina lohkeina, mutta jäänyt maa-aines vaikutti olevan lähinnä hiekansakaista

pintamultaa, jossa oli kasvien juuria ja pihanurmea. Pintamaan alla oli paksu täyttökerros, jossa oli mukana rakennusjätettä, eli melko modernin oloista tiilimurskaa ja laastia. Lisäksi kuopan eteläreunalla oli isoja kiviä, jotka todennäköisesti olivat aiemmin irronneet joko rakennuksen perustuksista tai mahdollisesti vanhasta kellarista, ja jääneet talon länsipuolella olevan täytön osaksi. Maa-aines täyttökerroksessa vaikutti olevan mullansekaista hiekkaa. Täyttökerroksen paksuus oli noin 60 cm, jonka jälkeen maa muuttui tiiviiksi, vaaleanruskeaksi savensekaiseksi siltiksi, jossa oli hiukan hienoa hiekkaa mukana. Kerros vaikutti melko puhtaalta täytöltä tai pohjakerrokselta, johon

pehtorin talon perustukset oli kaivettu. Sokkeli ulottui noin 75 cm syvyydelle maan pinnasta.

Kuva 4. Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna. Kuva otettu kohti itää (länsijulkisivua).

Elina Terävä/ Vantaan kaupunginmuseo

Koekuoppa 2:

Elina Terävä/ Vantaan kaupunginmuseo

Kuva 5: Koekuopan 2 kaivamisen aloitus. Kuva otettu pehtorin talolta lounaaseen.

Koordinaatit (ETRS-GK25):

X = 6684646.598, Y = 25506279.225,
Z ylä = 23.24, Z ala = 21.34

Koekuoppa 2 kaivettiin pehtorin talon länsijulkisivun viereen tehdystä koekuoppa 1:stä noin viisi metriä länsilounaaseen, pensaiden reunustaman terassin reunalle. Kuopan halkaisijat olivat noin 1 m x 2 m ja syvyys 2 m.

Maa oli roudan takia kivistä noin 20 cm syvyydelle maan pinnasta, minkä takia kovin tarkkarajaista koekuoppaa ei

Elina Terävä/ Vantaan kaupunginmuseo

Kuva 6. Koekuopasta 2 löytynyt työstetty puu.

kaivinkoneella saatu tehtyä. Routakerros irtosi koekuopassa 2 isoina, kovina lohkeina, mutta samoin kuin koekuopassa 1, jäänyt maa-aines vaikutti olevan lähinnä hiekansekaista pintamultaa, jossa oli kasvien juuria ja pihanurmea. Routakerroksen alla oli mullan- ja hiekansekainen, noin 30–40 cm paksu turvekerros, jossa oli runsaasti kasvien juuria. Tämän

alla oli samanlainen paksu täyttökerros, kuin sokkelin viereen tehdyssä koekuopassa 1.

Täyttökerroksessa oli mukana rakennusjätettä, eli paikoin runsaastikin melko modernin oloista tiilimurskaa ja jonkin verran myös laastia ja mahdollisesti kattouopaa tms. Täytöstä löytyi myös melko hyvin säilynyttä, työstettyä puuta, todennäköisesti 1900-luvun laudanpätkiä tms. Lisäksi kuopassa oli yksi suuri, lohkottu kivi, joka todennäköisesti oli peräisin pehtorin talon kellarista tai paikalla olleen vanhemman rakennuksen perustuksista ja jätetty talon länsipuolella olevan täytön osaksi. Maa-aines täyttökerroksessa vaikutti olevan mullansekaista hiekkaa. Täyttökerroksen paksuus oli reilu metri ja 160 cm syvyydellä maan pinnasta maa muuttui tiiviiksi, vaaleanruskeaksi savensekaiseksi siltiksi, jossa oli hiukan hienoa hiekkaa mukana. Kerroksessa oli jonkin verran ruostevärijäymiä ja se vaikutti hyvin puhtaalta. Kuopan pohjalla, 2 metrin syvyydessä maa ilmeisesti muuttui hiekkaisemmaksi.

Kuva 7.
Koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna. Kuva otettu kohti pehtorin taloa itään.

Elina Terävä/ Vantaan kaupunginmuseo

Koekuoppa 3:

Koordinaatit (ETRS-GK25):

X = 6684649.803, Y = 25506296.808, Zylä = 24.73, Zala = 23.98

Koekuoppa 3 kaivettiin pehtorin talon itäjulkisivun viereen, noin neljä metriä etelään rakennuksen pohjoisseinän päädyistä. Kuopan halkaisijat olivat noin 1 m x 1 m ja syvyys noin 75 cm.

Kuva 8. Koekuopan 3 paikka ennen kaivamisen aloittamista.
Kuva otettu kohti pehtorin talosta länteen.

Koekuopan 3 pelättiin tulevan salaojan paikalle, sillä rakennuksen itäjulkisivua reunusti salojasepeli. Kaivinkoneen aloittaessa työt, selvisi kuitenkin nopeasti, että sepeliä oli vain noin 5 cm paksuinen kerros, eikä sen alla ollut salaojaputkea, vaan vaaleaa suodatinkangasta. Suodatinkankaan alta esiin tuli täyttökerros, jossa oli melko modernin oloista tiilimurskaa. Maa-aines täyttökerroksessa vaikutti olevan mullansekaista hiekkaa. Täyttökerroksen paksuus oli noin 25 cm, jonka jälkeen maa muuttui tiiviiksi, vaaleanruskeaksi savensekaiseksi siltiksi, jossa oli hiukan hienoa hiekkaa mukana. Kerros vaikutti puhtaalta täyttö- tai pohjakerrokselta, johon pehtorin talon perustukset oli

kaivettu. Betonoitu sokkeli ulottui rakennuksen itäpuolella noin 45 cm syvyydelle maan pinnasta.

*Kuva 9. Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna.
Kuva otettu kohti pehtorin taloa länteen.*

8. Tulokset

Vantaan kaupunginmuseon toimesta suoritettiin arkeologinen valvota Håkansbölen kartanon Pehtorin talon ympäristössä. Valvonta liittyi Vantaan Kuntatekniikan keskuksen maakerroksia ja rakennuksen perustuksia selvittäviin koetutkimuksiin. Arkeologisen valvonnan teki Vantaan kaupunginmuseon arkeologin viransijainen virkатыönään.

Håkansbölen kartanon alueella sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) suojelema kiinteä muinaisjäännös, Hakunila (Håkansböle) Gård kylänpaikka (mj. rek. tunnus 1000001662). Tietoa siitä, ovatko vanhemmat, kylätonttiin liittyvät kerrokset ja rakenteet alueella säilyneet, ei kuitenkaan ole. Koska maan pinnalle erottuvia, 1700-, 1800- ja 1900-lukuja

vanhempia ilmiöitä ei muinaisjäännösalueella ole havaittavissa, voidaan mahdolliset vanhemmat kerrokset ja rakenteet tavoittaa vain arkeologisten tutkimusten kautta.

Pehtorin talon sokkelin viereen, talon länsi- ja itäpuolelle tehtiin kaivinkoneella kaksi noin metrin syvyistä koekuoppaa kaivinkoneella rakennuksen sokkelin korkeuden ja maakerrosten tutkimista varten. Lisäksi hiukan etäämmälle talon länsipuolelle tehtiin 2 metrin syvyinen kuoppa, jonka tarkoitus oli selvittää maan rakennekerroksia ja niiden paksuuksia.

Koekuopat kaivettiin alueelle, jolla on tehty voimakkaita maanmuokkaustöitä aiemmin liittyen todennäköisesti Pehtorin talon ja sitä ympäröivän puutarhan rakentamis- ja korjaustöihin. Talon länsipuolella koekuopista 1 ja 2 kaivettiin puutarhamultakerroksen alta paksua täyttökerrosta, joka rakennusjätteen perusteella vaikutti ajoittuvan lähinnä 1900-luvulle. Täyttökerros voisi liittyä rakennuksen länsipuolella olevan terassin rakentamiseen ja 1900-luvun puutarhanmuokkaustöihin. Myös rakennuksen itäpuolen koekuopassa 3 havaittiin pinnalla olleen sepelin ja suodatinkankaan alla vastaava täyttökerros, jossa oli tiilimurskaa, mutta siellä kerros oli ohuempi kuin länsipuolella. Kaikissa kuopissa täyttökerroksen alta tuli esiin vaalea, tiivis, hiekan ja savensekainen siltti, johon pehtorin talo oli perustettu. Kerros vaikutti hyvin puhtaalta, pohjamaan kaltaiselta, mutta sekin saattaa olla jonkinlainen rakennuksen perustamiseen ja terassin rakentamiseen liittyvä täyttökerros. Merkkejä vanhoista, kylätonttiin liittyvistä kulttuurikerroksista tai rakenteista ei havaittu.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet:

Broterus, Samuel 1708: *Geometrisk Charta Och Afritning uppå Sattungsby och Håkonsböle i Bårgo Herad och Sibbo Sochn aff åhr 1708*. KA MHA B9:9/52-54.

Hämäläinen, Heini/Museovirasto RHO 2007: Vantaa Hakunilan kartano – konekaivuun arkeologinen valvonta. Museoviraston arkisto.

Schulman, Sari & Aho, Hanna 2011: Håkansbölen kartano. Pehtorin talo – Gula huset. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto Schulman Oy.

Suhonen, Veli-Pekka 2006: Vantaan keskiaikaisten kylätonttien inventointi vuonna 2005. Museoviraston arkisto.

Uudenmaan voutikuntien tilejä: Porvoon läänin maakirja KA 2920

Kirjallisuus:

Kuisma, Markku 1990: *Helsingin pitäjän historia II. Vanhan Helsingin synnystä isoonvihaan 1550-1713*. Jyväskylä.

Litzen, Aulikki & Vuori, Jukka 1997: Helsingin maalaiskunnan historia 1865–1945. Kunnallishallinnon uudistuksesta suureen alueluovutukseen. *Vantaan kaupungin juuret*. Jyväskylä.

Nyberg, Paul 1956: *En Nyländsk Herrgård. Håkansböle gård och dess ågare genom tiderna*. Helsingfors.

Rapola, Eeva 2007: Håkansbölen kartanon puisto. *Helsingin Pitäjä 2007 Helsinge*. Porvoo.

Muut lähteet:

Riksman, Elina 2016: Håkansbölen kartanoalue. Rakennusperintökohteen kuntoselvitys. Standardin SFS-EN 16096 mukaan. Pehtorin talo- Gula huset. 25.6.2016. Vantaan kaupunginmuseo.

Vantaa Håkansböle, pehtorin talon koekaivausten
arkeologinen valvonta 2017

Digikuvaluettelo

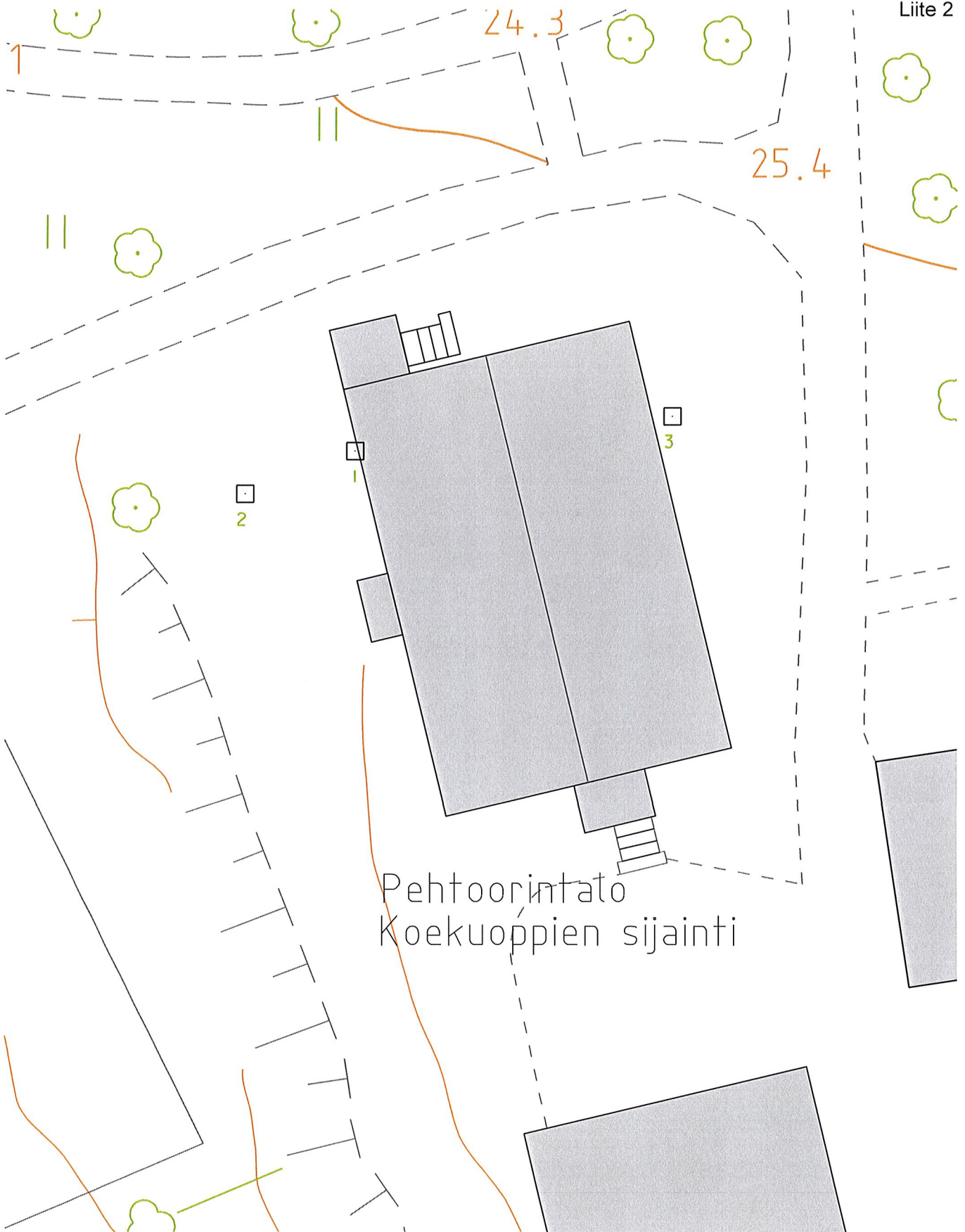
Kirsti 1317: 1-24

VKM kuva-arkisto	Alanro	PVM	Koekuoppa	Kuvaus	Suunta	Kuvaaja
1317	1	15.2.2017		Håkansbölen kartanon pehtorin talon eteläpuoli	S-N	Elina Terävä
1317	2	15.2.2017		Håkansbölen kartanon pehtorin talon lounaisnurkka	SW-NE	Elina Terävä
1317	3	15.2.2017		Håkansbölen kartanon pehtorin talon luoteisnurkka	NW-SE	Elina Terävä
1317	4	15.2.2017		Håkansbölen kartanon pehtorin talon luoteisnurkka/pohjoispuolella	W-E	Elina Terävä
1317	5	15.2.2017		Håkansbölen kartanon päärakennus	E-W	Elina Terävä
1317	6	15.2.2017		Håkansbölen kartanon pehtorin talon itäpuoli	S-N	Elina Terävä
1317	7	15.2.2017	1	Pehtorin talon länsipuolelle, sokkelin viereen tehdyn koekuopan 1 paikka ennen kaivamisen aloittamista	N-S	Elina Terävä
1317	8	15.2.2017	1	Pehtorin talon länsipuolelle, sokkelin viereen tehdyn koekuopan 1 kaivaminen	N-S	Elina Terävä

Liite 1

1317	9	15.2.2017	1	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna	N-S	Elina Terävä
1317	10	15.2.2017	1	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna	E-W	Elina Terävä
1317	11	15.2.2017	1	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna	S-N	Elina Terävä
1317	12	15.2.2017	1	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna (ilman mittaa)	E-W	Elina Terävä
1317	13	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehdyn koekuopan 2 kaivamisen aloitus	NE-SW	Elina Terävä
1317	14	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehty koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna	N-S	Elina Terävä
1317	15	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehty koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna	S-N	Elina Terävä
1317	16	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehdyn koekuopan tiiviistä savesta löytynyt työstetty puu (1900-l. lautaa?)		Elina Terävä

1317	17	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehdyn koekuopan tiiviistä savesta löytynyt työstetty puu (1900-l. lautaa?)		Elina Terävä
1317	18	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehty koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna	W-E	Elina Terävä
1317	19	15.2.2017	2	Pehtorin talon länsipuolelle tehty koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna	E-W	Elina Terävä
1317	20	15.2.2017	3	Pehtorin talon itäpuolelle, sokkelin viereen tehdyn koekuopan 3 paikka ennen kaivamisen aloittamista	E-W	Elina Terävä
1317	21	15.2.2017	3	Pehtorin talon itäpuolelle, sokkelin viereen tehdyn koekuopan 3 kaivamisen aloitus	NE-SW	Elina Terävä
1317	22	15.2.2017	3	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna	E-W	Elina Terävä
1317	23	15.2.2017	3	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna	S-N	Elina Terävä
1317	24	15.2.2017	3	Pehtorin talon länsipuolen, sokkelin viereen tehty koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna	N-S	Elina Terävä

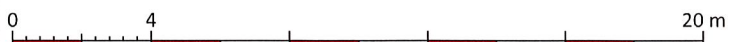
Pehtoorintalo
Koekuoppien sijainti

Vantaan kaupunki
copyright

Miika Kotovuo
tulosten laatija

15.2.2017
päiväys

Kantakartta

ETRS-GK25
tasokoordinaattijärjestelmä

N2000
korkeusjärjestelmä

1:200
mittakaava